

Брагар В.С.

*здобувач кафедри адміністративного та митного права
Університет митної справи та фінансів*

ДОСЛІДЖЕННЯ ЗМІСТУ ОЗНАК ЄДИНОЇ СУДОВОЇ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

Для належного розуміння сутності того чи іншого явища, поняття, необхідно його вдосконалення, оскільки будь-яке поняття повинно відображати усі істотні властивості (ознаки) досліджуваного предмета або явища, які у сукупності становлять його зміст. Крім того, у межах вирішення проблеми термінологічно-категоріального апарату поняття «Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи», варто висвітлити специфіку ознак, які характеризують відповідне правове явище, а також враховувати їх у дефініції ЄСІТС.

Слід зазначити, що зміст багатьох юридичних понять, зазвичай, указаний у нормативно-правових актах. Але, у випадках, коли зміст того чи іншого юридичного поняття в законі не поданий, він устанавлюється правовою наукою і судовою практикою. Зміст поняття «ЄСІТС» становлять характерні ознаки, які відтворюють якість цієї правової категорії, визначають її особливості і відрізняють її від інших схожих категорій. Зміст поняття взаємопов'язаний із обсягом (це коло тих предметів, на які поняття поширюється) та перебувають у зворотню пропорційному відношенні між собою, яке встановлює, що збільшення змісту поняття веде до утворення поняття з меншим обсягом, і навпаки. Так, обсяг поняття «ЄСІТС» становить усі предмети, явища або процеси, які характеризуються ознаками, вказаними у змісті. Тобто, чим більше у змісті поняття «ЄСІТС» акцентовано увагу на характерних ознаках, які мають вирішальне значення для формування поняття, тим вужче воно за обсягом та точніше розкриває його сутність.

Зміст наявного в проекті Положення про ЄСІТС поняття «Єдина судово інформаційно-телекомунікаційна система» складають такі ознаки:

1) це сукупність інформаційних та телекомунікаційних підсистем, які забезпечують автоматизацію визначених законодавством процесів діяльності,

2) це сукупність окремих елементів, до серед яких: документообіг, розгляд судових справ, складання оперативної та аналітичної звітності, надання інформаційної допомоги суддям, а також є сукупністю процесів, які забезпечують фінансові, майнові, організаційні, кадрові, інформаційно-телекомунікаційні та інші потреби користувачів ЄСІТС.

Розглядаючи першу ознаку досліджуваного поняття – *сукупність інформаційних та телекомунікаційних підсистем, які забезпечують автоматизацію визначених законодавством процесів діяльності*, необхідно звернутися до наукових джерел, що характеризують її складові.

Існує багато різних визначень поняття «системи» (*systema* – ціле, що складається із частин, з'єднання), що використовуються залежно від контексту, галузі знань та цілей дослідження і може вживатися: як предмет, явище чи процес, що складається з якісно визначеної сукупності елементів, які знаходяться у взаємних зв'язках та відносинах, утворюють єдине ціле та спроможні у взаємодії із зовнішніми умовами свого існування змінювати свою структуру [1, с. 7-8]; як деякий метод або спосіб організації всіх елементів у часі й просторі таким чином, що кожний з них сприяє вирішенню певних задач;

як об'єкт, який має досить складну, певним чином впорядковану внутрішню структуру [2, с. 15; 3, с. 101]; як внутрішньо організована сукупність взаємопов'язаних та взаємодіючих елементів, що утворюють єдине ціле і спільно діють для досягнення поставленої мети [4, с. 67]; як набір взаємозалежних і взаємопов'язаних частин, складених у такому порядку, що дає можливість відтворити ціле. Унікальною характеристикою при розгляді систем є внутрішні відносини між частинами. Кожна система характеризується диференціацією та інтеграцією [5, с. 7]. Але найбільш поширене поняття «система» – це безліч взаємодіючих елементів (компонентів) і відносин між ними, які в цілому виконують певну функцію. Підсистема – це система в системі більш високого порядку. Елемент системи – це структурна одиниця, що має риси, які виражають головну якість системи, тобто це поріг членування в межах даної якості систем й елементарний його носій. Компоненти – це взаємодіючі структури цілісної системи, що підкоряються тим же законам, що і вся система [6, с. 17].

Поняття «інформаційна система» розглядають в якості організованої сукупності елементів, що збирає, обробляє, передає, зберігає та надає дані (показники) із застосуванням певних методів і способів організації її елементів у часі та просторі із забезпеченням пам'яті і маніпулювання інформацією для вирішення певних управлінських задач [7, с. 21]. Інформаційна система, яку використовують науковці, має відмінності від інших, які функціонують у різних галузях діяльності: вона повинна бути регламентована законом чи підзаконним актом, тобто юридично регламентована; з метою запобігання незаконному використанню відомостей з цієї системи вона повинна бути захищена від стороннього втручання; обробка відомостей у такій системі повинна відповідати завданням наукової діяльності; в інформаційній системі у науковій сфері розміщують відомості про досліджувані об'єкти, банки даних,

експериментальні дані, інформаційно-довідкові каталоги, алгоритми виконання завдань, інформаційні технології тощо [8, с. 84].

Між елементами системи можуть встановлюватися зв'язки, які здійснюються у вигляді інформаційних, фінансових й матеріальних потоків і управлінських рішень. Зв'язок – це з'єднання і інтегруюча ланка в системі, яка характеризує одночасно і будову (статистику) і функціонування (динаміку) системи [9, с. 12]. Відтак, варто зазначити, що в наукових джерелах, незважаючи на деякі відмінності, поняття «система» постійно супроводжується значенням «взаємопов'язані елементи», що функціонують певною мірою самостійно, дещо ізольовані, мають обмежену кількість зв'язків з іншими частинами цієї ж системи або з зовнішнім середовищем. Такі частини системи називають підсистемами. Вилучення якоїсь частини системи інколи порушує властивості її цілісності, тобто єдності, а згадана мета, характерна для всієї сукупності складових частин системи, не завжди може бути досягнута. Виділення окремих підсистем складної системи є також умовним і відносним, як і поділ системи на елементи. Окремі підсистеми складної системи за іншого розгляду можуть виступати як самостійні складні системи, що мають свої підсистеми та елементи, і навпаки, самостійна складна система за розгляду її в іншому аспекті може розглядатися як підсистема складної системи більш високого порядку. Групування елементів в підсистему залежить також і від того аспекту, в котрому вони розглядаються під час дослідження [1, с. 7]. Положенням про автоматизовану систему документообігу суду, затвердженим рішенням Ради суддів України від 26.11.2010 р. № 30 (в редакції рішення РСУ від 17.07.2020 р. № 38) визначається поняття «підсистема» як виділена за територіальним або функціональним критерієм комп'ютерна програма, призначена для вирішення конкретних завдань [10]. Оскільки категорія «підсистема» означає відносно незалежну частину системи і володіє всіма її властивостями, то її

слід розглядати як сукупність взаємопов'язаних елементів, підпорядкованих єдиній меті.

Інформаційна система – організаційно-технічна система, що реалізує технологію обробки інформації за допомогою засобів обчислювальної техніки та програмного забезпечення. Інформаційні системи виконують обробку та збереження інформації (інформаційних ресурсів). Їх основними елементами є комп'ютерне обладнання та програмне забезпечення. Комп'ютерне обладнання поділяється на серверне, робочі станції, а також обладнання для підключення до мереж. Програмне забезпечення (ПЗ) керує процесами обробки інформації та поділяється на загальносистемне – операційні системи, офісні пакети та спеціалізоване ПЗ. Операційні системи керують роботою комп'ютерного обладнання. Офісні пакети забезпечують певну обробку інформації та включають текстові, табличні та графічні редактори, програми для презентацій та ін. Спеціалізоване ПЗ зорієнтовано на певних користувачів та коло задач [11, с. 180-181].

Телекомунікаційна система – організаційно-технічна система, що реалізує технологію інформаційного обміну за допомогою технічних і програмних засобів шляхом передавання та приймання інформації у вигляді сигналів, знаків, звуків, зображень чи іншим чином. Інтегрована система – сукупність двох або кількох взаємопов'язаних інформаційних та (або) телекомунікаційних систем, в якій функціонування однієї (кількох) з них залежить від результатів функціонування іншої (інших) таким чином, що цю сукупність у процесі взаємодії можна розглядати як єдину систему. Телекомунікаційні мережі, інакше кажучи сукупності телекомунікаційних та інформаційних систем, забезпечують взаємодію різних інформаційних систем. У свою чергу, телекомунікаційні системи за принципами побудови розподіляються на системи загального користування та спеціальні. Абонентом телекомунікаційної мережі загального користування може бути будь-яка

фізична або юридична особа, яка приймає правила користування та сплачує послуги. Спеціальні телекомунікаційні мережі, як правило, надають послуги захисту інформації та об'єднують певні групи користувачів, наприклад, державні органи, урядовців та ін. [11, с. 180-181]. Тобто ЄСІТС є інтегрованою (єдиною) системою, адже поєднує інформаційну та телекомунікаційну підсистеми.

Автоматизація інформаційних і телекомунікаційних підсистем в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі здійснюється за допомогою комплексу технічних і програмних засобів, забезпечується шляхом інтегрованого використання сучасних комп'ютерних, інформаційно-комунікаційних, телекомунікаційних технологій, мережі Інтернет тощо. Так, автоматизована інформаційна система – це людино-машинна система, яка забезпечує автоматизований збір, обробку і передачу інформації, що необхідна для прийняття управлінських рішень в організаціях різного типу [12]; сукупність даних, обладнання, програмних засобів, персоналу, стандартів, процедур, призначених для збору, опрацювання, розподілу, зберігання, видачі (надання) інформації [13].

Однак, слід зазначити, що впровадження електронного правосуддя робить ЄСІТС більш уразливою з боку різного роду інформаційних загроз. Тому обов'язковою підсистемою ЄСІТС необхідно визначити *підсистему захисту інформації*, що застосовуються в електронному судочинстві, але не передбачено у вищезазначеному переліку. Хоча в новій редакції Проекту Положення «Про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему» [14] цей недолік враховано й пп. 14.2 п. 1 розділу 3 «Структура ЄСІТС» у складі захищеного середовища містить підсистему «Управління доступом та інформаційною безпекою», оскільки інформація в підсистемах ЄСІТС складається з відкритого, підключеного до мережі Інтернет, та захищеного сегментів, в якому обробляється інформація з обмеженим доступом.

На підтвердження цього ч. 12 ст. 18 Кодексу адміністративного судочинства України, закріплено норму: «Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система підлягає захисту із застосуванням комплексної системи захисту інформації з підтвердженою відповідністю» [15], що забезпечить дотримання вимог ст. 8 Закону України від 05.07.1994 р. «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» [16]. Окрім того ст. 15 Закону України від 22.05.2003 р. «Про електронні документи та електронний документообіг» передбачено, що в інформаційних, телекомунікаційних, інформаційно-телекомунікаційних системах, які забезпечують обмін електронними документами, що містять державні інформаційні ресурси, або інформацію з обмеженим доступом, повинен забезпечуватися захист цієї інформації відповідно до законодавства [17]. Наприклад, такою інформацією при розгляді адміністративних справ у закритому судовому засіданні може бути таємна чи інша інформація, що охороняється законом, необхідність захисту особистого та сімейного життя людини, а також в інших випадках, визначених законом.

Цілком очевидно, що ЄСІТС як цілісне утворення характеризується впорядкованістю підсистем (елементів), які її утворюють, а також єдністю головної мети для всіх її підсистем (елементів) та чітко вираженим управлінням. Під управлінням мається на увазі «процес спостереження за системою та вироблення керуючих впливів, які формують цілеспрямовану поведінку системи (тобто, просувають систему до поставленої мети). Керуючі впливи можуть вироблятися як людиною (групою людей), так і технічним пристроєм. Активним учасником процесу управління є спостерігач, який перетворюється на управляючу систему або суб'єкт управління, а об'єкт спостереження перетворюється в керовану систему або об'єкт управління» [18, с. 9].

Якісні характеристики комплексної системи ЄСІТС залежать від якісних характеристик її

окремих підсистем (елементів), які є відносно самостійними і виконують певні специфічні функції, забезпечуючи ті чи інші процеси ЄСІТС. До того ж, між підсистемами ЄСІТС існує зв'язок, причому зміна одного компонента підсистеми може призвести до зміни результатів іншого, а іноді і функціонування системи в цілому, тобто ці підсистеми є взаємозалежними. Залежно від конкретного призначення кожна окрема підсистема має власні якості та особливості, які не можуть бути зведені до властивостей елементів, що її утворюють. ЄСІТС не існує ізольовано, ця властивість проявляється у взаємозв'язку системи та її підсистем з іншими системами діяльності судів, органів та установ системи правосуддя, учасниками судового процесу, проведення відео конференції в режимі реального часу. Крім того всі підсистеми ЄСІТС повинні взаємодіяти між собою шляхом автоматизації роботи судів, органів та установ у системі правосуддя, включаючи обмін документами та інформацією (надсилання та отримання документів та інформації, спільна робота с документами) в електронній формі, в тому числі автоматизоване формування основних аналітичних показників діяльності, автоматизацію процесів ведення бухгалтерського, статистичного, кадрового обліку, фінансової та управлінської звітності тощо.

З огляду на зазначене вище, тільки за умови дотримання принципів комплексності та узгодженості у функціонуванні всіх підсистем, елементів, компонентів, складників та зв'язків механізму формування інноваційного потенціалу ЄСІТС, користувачі зможуть досягти поставлених цілей (отримання очікуваного результату). Тому, спираючись на проведений науковий аналіз, із одночасним врахуванням положень чинного інформаційного законодавства, першу ознаку поняття «ЄСІТС» слід вдосконалити та визначити як *сукупність функціональних інформаційних та телекомунікаційних підсистем, які перебувають у взаємозв'язку і взаємодії та забезпечують автоматизацію визначених законодавством процесів діяльності.*

Другу ознаку, якою характеризується поняття «ЄСІТС», т.зв. «ознаку структурності», яку відображає сукупність процесів діяльності, передбачених проектом Положення «Про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему», зокрема: документообіг; розгляд судових справ; складання оперативної та аналітичної звітності; надання інформаційної допомоги суддям; процеси, які забезпечують фінансові, майнові, організаційні, кадрові, інформаційно-телекомунікаційні та інші потреби користувачів ЄСІТС, – можна залишити без змін, однак для кращого розуміння сутності досліджуваного поняття варто розкрити зміст вказаних складових.

Так, п.п. 6 п. 7 Загальних положень першого проекту Положення «Про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему» [19] визначено документообіг (діловодство) у суді або органі судового врядування – сукупність дій та процесів щодо обігу службових та процесуальних документів з моменту їх створення або одержання до завершення виконання, відправлення, знищення або передавання до архіву. У новому проекті Положення «Про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему» [14] поняття «документообіг» вилучено.

Проте Інструкція з діловодства в місцевих та апеляційних судах України, затверджена наказом Державної судової адміністрації України від 20.08.2019 р. № 814, якою визначаються загальні правила ведення діловодства в місцевих та апеляційних судах України, та регламентується порядок роботи з документами з моменту їх надходження чи створення до знищення в установленому порядку або передачі до державної архівної установи, тлумачить документообіг у суді як рух документів з моменту їх створення або одержання до завершення виконання або відправлення; діловодство – сукупність процесів, що забезпечують організацію роботи в суді з документування процесуальної та управлінської інформації [20]. Робота з управлінськими документами здійснюється в судах із ура-

хуванням вимог наказу Міністерства юстиції України від 18.06.2015 р. № 1000/5 «Про затвердження Правил організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях», зареєстрованого в Мін'юсті України 22.06.2015 р. за № 736/27181, інших нормативно-правових актів [21].

До того ж, ст. 9 Закону України від 22.05.2003 р. «Про електронні документи та електронний документообіг» передбачено поняття «електронний документообіг» (обіг електронних документів) – сукупність процесів створення, оброблення, відправлення, передавання, одержання, зберігання, використання та знищення електронних документів, які виконуються із застосуванням перевірки цілісності та у разі необхідності з підтвердженням факту одержання таких документів [17].

За положеннями ч. 7. ст. 44 КАС України документи (в тому числі процесуальні документи, письмові та електронні докази тощо) можуть подаватися до суду, а процесуальні дії вчинятися учасниками справи в електронній формі з використанням Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, за винятком випадків, визначених цим Кодексом [15]. Тобто до впровадження підсистеми електронного документообігу в ЄСІТС, яка дозволить перейти на єдиний уніфікований електронний спосіб ведення діловодства в судовій системі, введення електронного архіву справ тощо, суд проводить розгляд судової справи за матеріалами в паперовій формі.

Таким чином, «впровадження в судовий процес ЄСІТС шляхом оптимізації та вдосконалення наявної автоматизованої системи документообігу суду буде оптимально покращувати роботу суду і, водночас, сприятиме полегшенню доступу до правосуддя засобами автоматизованих шаблонів процесуальних документів і правозастосовних актів» [22, с. 182].

Складання оперативної та аналітичної звітності відноситься до ведення судової

статистики, яка визначає мету, завдання та основні напрямки роботи судів щодо вдосконалення процесів збору, обробки, аналізу, поширення та оприлюднення статистичних даних про роботу судової системи, а також стан здійснення правосуддя в Україні. Судова статистика – один з видів судової інформації, має особливе значення для оцінки діяльності судової системи. Вона дозволяє, з одного боку, системно представляти реальну картину стану законності і правопорядку в країні, характер розглянутих судами справ і процесуальну діяльність, з іншого, – зробити більш відкритим такий специфічний вид державної діяльності, як правосуддя. Ведення судової статистики – практична діяльність, що представляє собою комплекс робіт на основі нормативного регулювання первинного статистичного обліку в судовому діловодстві, порядку і термінів формування в судах статистичної звітності, її передання до Державної судової адміністрації України для консолідації, включаючи різні етапи статистичної роботи і забезпечення доступу до статистичних даних [23, с. 213].

Оперативна звітність – це звітність, яка формується на основі обліково-аналітичної інформації про досягнення цільових показників роботи центрів відповідальності, що дає змогу оцінити ефективність функціонування підприємства у розрізі поставлених оперативних цілей [24, с. 310]. Оперативна звітність складається за допомогою даних оперативного обліку (системи спостереження та поточного контролю за окремими фактами чи процесами з метою управління ними в момент їх здійснення), та містить інформацію про основні показники діяльності підприємства за короткі проміжки часу – добу, тиждень, декаду. В процесі формування оперативної звітності важливе значення має періодичність її подання – вона має надавати необхідну інформацію доки вона є актуальною, а рішення, що прийняті на її підставі були своєчасними та ефективними [25, с. 66]. Тобто оперативна звітність – це поточна звіт-

ність, оперативні дані щодо діяльності суду, отримані на підставі спостережень державними органами відповідно до законодавства, що надає можливість інформувати керівництво відповідного суду, а також вищі органи судової влади щодо стану здійснення правосуддя в суді.

Аналітична звітність є видом аналітичної діяльності, що складається з низки взаємозв'язаних етапів: збору інформації, її обробки, висновків та пропозицій. Так, аналітична діяльність розглядається як специфічний різновид інтелектуальної, розумової діяльності людини, в процесі якої внаслідок певного алгоритму послідовних дій із пошуку, накопичення, зберігання, обробки, аналізу первинної інформації утворюється нова, вторинна аналітична інформація у формі аналітичної довідки, звіту, огляду, прогнозу тощо з метою обґрунтування та прийняття рішень [26, с. 14]. Призначення аналітичної роботи полягає: по-перше, у вивченні закономірностей судової практики та змін у законодавстві, які тією чи іншою мірою впливають на діяльність суду; по-друге, у використанні здобутих відомостей і знань для забезпечення ефективності цієї діяльності. Аналітична робота в суді – це постійна дослідна діяльність (функція процесу управління), що охоплює своїм змістом широкий комплекс організаційних заходів і методичних прийомів для вивчення і оцінки інформації про стан здійснення судочинства, особливості застосування законодавства тощо [27, с. 58, 60]. З цією метою було розроблено Методику аналізу діяльності судів, затверджену Наказом Державної судової адміністрації України від 07.06.2018 р. № 286 [28], відповідно якої аналіз діяльності судів здійснюється щоквартально і направлений на прийняття об'єктивних управлінських рішень щодо покращення стану розгляду судових справ та раціонального використання бюджетних коштів. Згідно з Концепцією побудови ЄСІТС до структури цілісної системи ЄСІТС входить підсистема аналітики, статистики, планування, звітно-

сті, яка здійснює, в тому числі, автоматичне формування офіційних статистичних звітів, а також оперативної статистичної та іншої звітності на підставі наявних даних у центральному інформаційному сховищі за будь-який період часу для отримання інформації про показники, що відображують функціонування судів, органів та установ системи правосуддя з метою здійснення аналізу щодо підвищення продуктивності та ефективності діяльності відповідного органу [29].

Важливо відмітити, що відповідно до п. 6 ч. 1 ст. 152 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», з метою забезпечення своєчасного одержання інформації про додержання строків розгляду судових справ, прийняття обґрунтованих управлінських рішень та звітування про ефективність здійснення правосуддя місцевими та апеляційними судами Наказом Державної судової адміністрації України від 09.03.2017 р. № 311 «Про затвердження форм звітів щодо здійснення правосуддя місцевими та апеляційними судами» затверджено форми звітів, зокрема № 1-оас «Звіт окружних адміністративних судів про розгляд судових справ»; № 2-аас «Звіт апеляційних адміністративних судів про розгляд судових справ». Поряд із цим з метою вдосконалення звітності про стан здійснення правосуддя місцевими та апеляційними судами Наказом Державної судової адміністрації України від 23.06.2018 р. № 325 «Про затвердження річних форм звітів щодо здійснення правосуддя місцевими та апеляційними судами» затверджено форми річної звітності, в тому числі для адміністративних судів, а саме: № 1-а «Звіт судів першої інстанції про розгляд справ у порядку адміністративного судочинства», № 2-а «Звіт судів апеляційної інстанції про розгляд апеляційних скарг у порядку адміністративного судочинства». Спільним для всіх звітів є те, що вони складаються накопичувальним підсумком даних за відповідні звітні періоди: перший квартал, перше півріччя, 9 місяців, рік та розраховуються автоматично на підставі відомостей, що вносяться до автоматизованої системи документообігу суду. Звіти подаються

в електронній формі засобами автоматизованої системи документообігу суду з дотриманням умови щодо засвідчення електронним цифровим підписом відповідальних осіб. Суди першої інстанції та апеляційних судів подають звіти через територіальні управління Державної судової адміністрації, які ці дані додатково узагальнюють. В той же час варто зазначити, Рішенням зборів суддів Вищого адміністративного суду України від 17.06.2011 р. № 17 затверджено Інструкцію щодо заповнення форм звітів про здійснення судочинства Вищим адміністративним судом України, яка визначає порядок формування та складання звітів про здійснення судочинства Вищим адміністративним судом України. Отже, складання оперативної та аналітичної звітності дозволяє оцінити роботу як судової системи загалом, так і кожного конкретного суду.

Для судді застосування інформаційних технологій у судочинстві є не самоціллю, а служить лише ефективним та новим засобом вирішення основних завдань правосуддя [30, с. 75]. Надання інформаційної допомоги щодо застосування суддями сучасних інформаційних технологій у судочинстві та використання інформаційних ресурсів у судовій системі, є одним із складових елементів інформаційного забезпечення діяльності судів.

Інформаційне забезпечення діяльності судів – це метод організації функціонування судової системи, який передбачає взаємопов'язану та взаємообумовлену сукупність: інформації, створюваної відповідно до потреб суб'єктів судової діяльності; діяльності щодо реалізації комплексу інформаційних заходів, обумовлених специфікою діяльності суду, та необхідних для ефективного функціонування суду загалом і створення умов для здійснення правосуддя зокрема; інформаційних технологій. Метою інформаційного забезпечення діяльності судів є створення сприятливого комунікативного середовища, спроможного гарантувати одержання інформації відповідно до вимог користувачів – суб'єктів судової діяльності з використанням

новітніх інформаційних технологій. Завдання інформаційного забезпечення полягає у своєчасному наданні суб'єктам судової діяльності інформації відповідної якості в межах існуючих організаційної та технічної структур, правового регулювання та фінансування. Завдання інформаційного забезпечення діяльності судів обумовлене інформаційними потребами, які визначаються як певний стан суб'єкта предметної діяльності, який виникає у зв'язку з необхідністю отримання відомостей, потрібних для вирішення предметних задач [31, с. 111-112]. Тому інформаційна допомога суддям, яка є характерною ознакою поняття ЄСІТС, полягає в «наданні своєчасної та кваліфікованої допомоги суддям і працівникам апарату суду в доступі до наявних і необхідних інформаційних ресурсів і засобів, які потребують використання спеціальних знань та/чи навичок» [32, с. 21].

Процеси, які забезпечують фінансові, майнові, організаційні, кадрові, інформаційно-телекомунікаційні та інші потреби користувачів ЄСІТС відносяться до організаційного забезпечення діяльності судів. Під організаційно-правовим забезпеченням діяльності судів загальної юрисдикції розуміють «організовану на основі закону систему заходів правового, інформаційного, організаційного, кадрового, фінансового та матеріально-технічного характеру, спрямовану на створення необхідних умов для: самостійності та незалежності суддів в процесі здійснення ними судочинства; забезпечення безпеки здійснення правосуддя судами; нормального функціонування органів суддівського самоврядування [33, с. 10-11]. У свою чергу основними завданнями апарату суду визначають забезпечення його діяльності у сферах організаційно-методичного, правового, аналітичного та інформаційно-статистичного, документального, інформаційно-технічного, фінансового, кадрового, матеріально-технічного та соціально-побутового забезпечення, комунікації, міжнародно-правового співробітництва, а також охорони державної таємниці, режимно-секретної

та мобілізаційної роботи [34, с. 293-294]. Нормативно-правовою основою наведеного слугує сукупність положень Закону України від 02.06.2016 р. «Про судоустрій і статус суддів», які передбачають вказівки стосовно системи забезпечення функціонування судової влади (ст. 147), повноважень Державної судової адміністрації України (ст. 152), апарату суду (ст. 155). Відповідно до ст. 151 зазначеного закону мета діяльності Державної судової адміністрації України – це організаційне та фінансове забезпечення діяльності органів судової влади у межах повноважень, установлених законом.

Однак, повертаючись до теоретичних засад, варто зауважити, що всі перелічені вище складові (завдання) організаційного забезпечення діяльності судів пронизує інформація у її найширшому значенні універсальної субстанції, що охоплює всі сфери людської діяльності, слугує провідником і сполучником знань і думок, інструментом спілкування, комунікації, взаємодії та співробітництва тощо. Тобто, організаційне забезпечення діяльності судів загалом, найбільш узагальнено, можна охарактеризувати як інформаційний процес, а суд – як певний інформаційний простір, інфосферу, що на локальному рівні передбачає взаємопов'язану сукупність різного роду інформації, інформаційної інфраструктури, суб'єктів інформаційних правовідносин (суддів, працівників апарату суду, громадян та інших), в якій діяльність суб'єктів, пов'язана зі створенням, перетворенням, споживанням інформації [35].

Відтак, підсумовуючи вищевикладене, поняття «Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система», визначене у проекті Положення про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему варто удосконалити та сформулювати наступним чином – це сукупність функціональних інформаційних та телекомунікаційних підсистем, які перебувають у взаємозв'язку та взаємодії і забезпечують автоматизацію визначених законодавством та Положенням про ЄСІТС процесів

діяльності, включаючи загальний та процесуальний документообіг, розгляд судових справ, складання оперативної та аналітичної звітності, надання інформаційної допомоги суддям, а також процесів, які забезпечують фінансові, майнові, організаційні, кадрові, інформаційно-телекомунікаційні та інші потреби користувачів ЄСІТС. А отже закріплення поняття

ЄСІТС на нормативному рівні шляхом затвердження Положення про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему, сприятиме не лише правильному застосуванню користувачами ЄСІТС досліджуваного терміну, а й забезпеченню повноцінного функціонування цієї системи, вдосконаленню процесуального законодавства України.

Анотація

У статті на підставі опрацювання низки діючих нормативно-правових актів, з урахуванням положень концептуальних та стратегічних нормативних документів, проектного законодавства охарактеризовано ознаки Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи. Предметом дослідження були і доктринальні положення щодо інформаційних правовідносин. Звернуто увагу на те, що для належного розуміння сутності того чи іншого поняття, необхідним є аналіз ознак, йому притаманних. Доведено, що зміст поняття «Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система» становлять характерні ознаки, які відтворюють якість цієї правової категорії, визначають її особливості і відрізняють її від інших схожих категорій. Зміст поняття взаємопов'язаний із обсягом (це коло тих предметів, на які поняття поширюється) та перебувають у зворотньо пропорційному відношенні між собою, яке встановлює, що збільшення змісту поняття веде до утворення поняття з меншим обсягом, і навпаки. Так, обсяг поняття, яке вивчається становить усі предмети, явища або процеси, які характеризуються ознаками, вказаними у змісті. Тобто, чим більше у змісті поняття акцентовано увагу на характерних ознаках, які мають вирішальне значення для формування поняття, тим вужче воно за обсягом та точніше розкриває його сутність.

Сформульовано поняття «Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система» з урахуванням таких ознак: 1) це сукупність інформаційних та телекомунікаційних підсистем, які забезпечують автоматизацію визначених законодавством процесів діяльності, 2) це сукупність окремих елементів, до серед яких: документообіг, розгляд судових справ, складання оперативної та аналітичної звітності, надання інформаційної допомоги суддям, а також є сукупністю процесів, які забезпечують фінансові, майнові, організаційні, кадрові, інформаційно-телекомунікаційні та інші потреби користувачів.

Ключові слова: електронний суд, цифрові технології, інформаційна система, телекомунікаційна система, діджиталізація, цифрова трансформація, електронне судочинство, Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система.

Brahar V.S. Investigation of the content of signs of the Unified Judicial Information and Telecommunication System

Summary

The article, based on the elaboration of a number of current regulations, taking into account the provisions of conceptual and strategic regulations, project legislation, describes the features of the Unified Judicial Information and Telecommunication System. The subject of the study were also doctrinal provisions on information relations. Attention is drawn to the fact that for a proper understanding of the essence of a concept, it is necessary to analyze the features inherent in it. It is proved that the content of the concept of "Unified Judicial Information and Telecommunication System" are characteristic features that reproduce the quality of this legal category, determine its features and

distinguish it from other similar categories. The content of the concept is interrelated with the volume (this is the range of objects to which the concept applies) and are inversely proportional to each other, which states that increasing the content of the concept leads to the formation of a concept with less volume, and vice versa. Thus, the scope of the concept being studied is all objects, phenomena or processes that are characterized by the features specified in the content. That is, the more the content of the concept focuses on the characteristic features that are crucial for the formation of the concept, the narrower it is in scope and more accurately reveals its essence.

The concept of "Unified Judicial Information and Telecommunication System" is formulated taking into account the following features: 1) it is a set of information and telecommunication subsystems that provide automation of statutory processes, 2) it is a set of individual elements, including: document management, litigation, drafting operational and analytical reporting, providing information assistance to judges, as well as a set of processes that provide financial, property, organizational, personnel, information and telecommunications and other needs of users.

Key words: electronic court, digital technologies, information system, telecommunication system, digitalization, digital transformation, electronic litigation, Unified judicial information and telecommunication system.

Список використаних джерел:

1. Корбутяк В.І. Методологія системного підходу та наукових досліджень: Навчальний посібник. Рівне: НУВГП, 2010. 176 с.
2. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: навч. посіб. [для студ. вищ. учб. закл.] – К.: Знання-Прес, 2003. – 349 с.
3. Інформаційні системи бухгалтерського обліку: підручник [для студ. вищ. навч. закл. спеціальності 7.050106 «Облік і аудит»] / Ф.Ф. Бутинець, С.В. Івахненко, Т.В. Давидюк, Т.В. Шахрайчук; за ред. проф. Ф.Ф. Бутиця. – Житомир: ПП «Рута», 2002. – 544 с.
4. Завадський І.С. Менеджмент: Management; підручник для студ. екон. спец. вищ. навч. закл. України (III і IV рівнів акредит.). У 3т. Т. 1, 3-вид., доп. К.: Вид-во Європ. ун-ту. 2002. 542с.
5. Менеджмент організацій: конспект лекцій для студентів спеціальності «Менеджмент організацій і адміністрування» освітньо-кваліфікаційного рівня магістр (спеціаліст) / Уклад.: Л.Є. Довгань, М.В. Шкробот, Л.Л. Ведута. К.: НТУУ «КПІ», 2016. 250 с.
6. Системологія на транспорті: Основи теорії систем і управління: підручник у 5 кн., кн. 1: / Гаврилов Е.В., Дмитриченко М.Ф., Доля В.К. та ін.; За заг. ред. М.Ф. Дмитриченка. К.: Знання України, 2005. 344с.
7. Бенько М.М. Інформаційні системи і технології в бухгалтерському обліку: монографія. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. 336 с.
8. Лазор Я.О. Поняття та види інформаційних систем. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки: збірник наукових праць. 2016. № 837. С. 80-86.
9. Данилов-Данильян В.И., Завельский М.Г. Система оптимального перспективного планирования народного хозяйства. М.: Международные отношения, 1975. 320 с.
10. Щодо Положення про автоматизовану систему документообігу суду: Рішення Ради суддів України від 26.11.2010 р. № 30 (в редакції рішення РСУ від 17.07.2020 р. № 38). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr030414-10#Text>.
11. Електронне урядування. Опорний конспект лекцій. / Дзюба С.В., Жиляєв І.Б., Полумієнко С.К., Рубан І.А., Семенченко А.І.; за ред. А.І. Семенченка. Київ, 2012. 265 с.
12. Информационные технологии управления / под. ред. Г.А. Титоренко. М.: Юнити, 2003. 439 с.

13. Гужва В.М. Інформаційні системи і технології на підприємствах. К. : КНЕУ, 2001. 400 с.
14. Проект Положення про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему (в новій редакції): офіційний веб-сайт Вищої ради правосуддя. URL : <https://hcj.gov.ua/page/yesits>
15. Кодекс Адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35, 35-36, 37. Ст. 446.
16. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон України від 05.07.1994 р. № 80/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 31. Ст. 286.
17. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 36. Ст. 275.
18. Ушакова І.О., Плеханова Г.О. Інформаційні системи та технології на підприємстві : конспект лекцій. Харків : Вид. ХНЕУ, 2009. 128 с.
19. Проект Положення про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему: Неофіційний текст від 06.02.2019 р. *Платформа «ЛИГА:ЗАКОН»*. URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT4424.html
20. Про затвердження Інструкції з діловодства в місцевих та апеляційних судах України : Наказ Державної судової адміністрації України від 20.08.2019 р. № 814. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0814750-19#Text>
21. Про затвердження Правил організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях : Наказ Міністерства юстиції України від 18.06.2015 р. № 1000/5, зареєстрований в Мін'юсті України 22.06.2015 р. за № 736/27181. *Офіційний вісник України*. 2015. № 52. Ст. 1699.
22. Гетманцев М.О. Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система: реальність і виклики сьогодення. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 4. С. 179-183.
23. Харабара Т.І. Звітність про стан здійснення правосуддя в контексті системного розвитку офіційної статистики. *Нові джерела та методи поширення даних у статистиці*: матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції з нагоди Дня працівників статистики. Київ: «Інформаційно-аналітичне агентство», 2019. С. 212-216.
24. Марків М.М. Організація управлінського обліку на деревообробних підприємствах із виробництва твердого біопалива: дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.09. ІваноФранковск: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника», 2016. 321 с.
25. Старенька О.М. Внутрішня оперативна звітність як засіб контролю в управлінні промисловим підприємством. *Облік і фінанси*. 2018. № 4. С. 64-69.
26. Варенко В.М. Інформаційно-аналітична діяльність: навчальний посібник. К.: Університет «Україна», 2014. 417 с.
27. Кицюк В.П. Аналітична робота як не процесуальна форма діяльності суду щодо протидії злочинності. *Науково-практичний журнал Європейські перспективи*. 2012. ч. 3. № 3. С. 58-63.
28. Про затвердження Методики аналізу діяльності судів : Наказ Державної судової адміністрації України від 07.06.2018 р. № 286. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0286750-18#Text>
29. Про погодження Концепції побудови Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: Рішення Ради суддів України від 22.11.2019 р. № 97. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0097414-19#Text>
30. Петренко В.С. інформаційні технології у судочинстві. *Часопис цивілістики*. 2017. № 26. С. 74-78.
31. Раца В.А. Гносеологічний аспект поняття «інформаційне забезпечення діяльності судів». *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 4. С. 109-115.

32. Раца В.А. Організаційно-правові засади інформаційного забезпечення роботи суду : дис. ... канд. юрид. наук : 10.00.10 «Судоустрій; прокуратура та адвокатура» / Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Харків, 2017. 246 с.
33. Озол Т.В. Организационно-правовое обеспечение деятельности судов общей юрисдикции в Российской Федерации: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук. Москва, 2007. 26 с.
34. Глущенко С.В. Вищі спеціалізовані суди в системі судової влади України: теоретико-прикладне дослідження: монографія. Чорнобай: Чорнобаївське КПП, 2015. 352 с.
35. Арский Ю.М., Гиляревский Р.С., Туров И.С. и др. Инфосфера: информационные структуры, системы и процессы в науке и обществе. М: ВИНТИ, 1996. 489 с.